

Karolina Przewoźnik
Uniwersytet Rzeszowski

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych wobec nadużyć stron wojujących

Abstrakt: Artykuł przedstawia szereg zobowiązań dotyczących zasad prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. Tematyce poddano jednak zarówno zastosowanie tych norm, jak ich ciągły brak przestrzegania. Poruszane są kwestie związane z międzynarodowym prawem humanitarnym konfliktów zbrojnych w ramach ochrony ludności cywilnej, ochrony uchodźców, a także stosowanie praw człowieka w stosunku do zatrzymanych podczas działań zbrojnych. Dodatkowe przytoczone zostały słowa ekspertów w zakresie najgroźniejszych ataków moralnych w stosunku do drugiego człowieka. Tortury, pobicia, wymuszenia oraz inne zagrożenia związane z poczuciem dehumanizacji, stanowią coraz częstszy problem w wyniku zastosowania funkcji życia jako cel likwidacji.

Słowa kluczowe: konflikty zbrojne, prawo humanitarne, nieprzestrzeganie zasad, bezpieczeństwo, zagrożenia

Abstract: The article presents a number of obligations regarding the principles of humanitarian law of armed conflicts. The subject, however, were both the application of these standards and their continued lack of compliance. Issues related to international humanitarian law of armed conflicts in the context of civilian protection, refugee protection, as well as the application of human rights to detainees during military operations are raised. Additional words of experts on the most dangerous moral attacks against other people were quoted. Torture, beatings, extortion and other threats related to the sense of dehumanization are an increasingly common problem as a result of the use of the function of life as the purpose of liquidation.

Keywords: armed conflicts, humanitarian law, non-compliance, security, threats

Wstęp

Jedną z najpowszechniejszych dziedzin regulujących stosunki przeciwników zmagających się w konfliktach na arenie międzynarodowej i niemiędzynarodowej oraz wyznaczenie płaszczyzny stosowanych i dopuszczanych metod i środków walki, gwarantując równocześnie ochronę ludności i obiektom cywilnym jest Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych (MPHKZ)¹.

Wg. Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża definicja Międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych oznacza „*normy międzynarodowe ustanowione przez umowy międzynarodowe lub zwyczaj międzynarodowy, których szczególnym zadaniem jest rozwiązywanie problemów humanitarnych wynikających bezpośrednio z międzynarodowych lub niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych i które z przyczyn humanitarnych ograniczają prawo stron konfliktu zbrojnego do swobodnego wyboru metod i środków prowadzenia działań zbrojnych lub chronią osoby i dobra, które są lub mogą być dotknięte skutkami konfliktu zbrojnego*”². Istotne jest zatem odpowiednie określenie przeznaczenia samego celu konfliktu zbrojnego oraz tego, jak zapobiec wszelkim problemom łamania zasad humanitaryzmu. Prawa człowieka tj. prawo do życia jest niezbywalne i nie może ono być łamane w stosunku do osób, które nie uczestniczą w prowadzonej wojnie. Zatem przysługują im pewne istniejące normy, które regulują stosunek kombatantów do osób cywilnych.

Regulacje Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych redukuje dyspozycję przeciwników zmagających się w konfliktach zbrojnych w wyborze samodzielnych metod i środków w kierowaniu działaniami zbrojnymi, co skutkuje tym, że każda ze stron wojujących ma zakaz wdrażania czynów wykraczających poza to, co jest konieczne do wykonania

---

¹ M. Marcinko, *Główne założenia międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014, s. 23

² *Ibidem*, s. 23-24

intencji wojskowych, a także zakaz doprowadzania do przesadnych degradacji oraz niepotrzebnego cierpienia. Pewną alternatywą dla organizacji międzynarodowych, które przy użyciu siły interweniują w sprawy wewnętrzne innego państwa dla ochrony jego obywateli jest również utworzenie *konceptji* bezpieczeństwa w aspekcie działania pt. „Odpowiedzialność za ochronę” (The Responsibility to Protect). Dokument ten dotyczy zmiany znaczenia bezpieczeństwa państwa na bezpieczeństwo ludzkie. Jego zadaniem jest ochrona osób cywilnych przed najcięższymi czynami zabronionymi prawem międzynarodowym. Zakłada on m.in. odpowiedzialność za zapobieganie, odpowiedzialność za działanie oraz odpowiedzialność za odbudowę³.

Zasady i normy regulujące prawa i obowiązki bojowników zmagających się w konfliktach zbrojnych oraz ograniczające zakres dozwolonych środków blokowania i krzywdzenia wrogom zostały ustalone w Konwencjach haskich z 1899 i 1907 roku. „Prawo haskie” to zespół owych zasad i norm. Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych stanowi zatem również ochronę osób i dóbr, które znajdują się w centrum podejmowanych działań zbrojnych, czego skutkiem może być ich naruszenie lub zniszczenie. Prawo to reguluje również kwestie związane z obroną członków personelu wojskowego, którzy nie uczestniczą już w działaniach zbrojnych, lub nie są w stanie ich dalej prowadzić w wyniku choroby lub poważnych obrażeń, a także osobom cywilnym. Co więcej, oprócz tego, że winni jesteśmy oszczędzenia stronie przeciwnej życia w wyniku tych zdarzeń, to obowiązuje również zasada udzielenia im pomocy. „Prawo genewskie” określa więc sposób ochrony opisanych powyżej osób⁴.

Niestety konwencje te nie zawsze są przestrzegane. Jak mówi Ingrid Massaghe, dyrektor Amnesty International w Azji: *„Zarówno siły rządowe jak i maoistowscy rebelianci dokonują egzekucji cywilów i nieuzbrojonych bojowników. Najbardziej wstrząsające jest to, że pomimo obietnic przestrzegania praw człowieka przez rząd nepalski i przywódców rebeliantów, sprawcy tych morderstw nie ponoszą żadnych konsekwencji”*. Ponadto, raport pt. *Nepal: bezkarne zabijanie*, opisuje wiele przypadków łamania praw człowieka, torturowania

---

³ T. Lachowski, *Konceptcja odpowiedzialności za ochronę w działaniach prewencyjnych narodów zjednoczonych*, „Studia Prawno – Ekonomiczne”, 2011, T. 84, s. 178

⁴ M. Marcinko, *Główne założenia międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, (...), Warszawa 2014, s. 32

czy mordowania, a co gorsze, braku ponoszenia konsekwencji w związku z podejmowanymi działaniami⁵.

Ewolucja zwyczajowego prawa wojny, a także określone w traktatach międzynarodowych i bezustanne przywoływanie w orzeczeniach sądów międzynarodowych i krajowych, podstawowe zasady MPHKZ stanowią podstawę całej budowy tych norm. Prawo to wyróżnia: zasadę humanitaryzmu, zasadę rozróżniania, zasadę konieczności wojskowej oraz zasadę proporcjonalności.

Pierwsza z zasad dotycząca humanitaryzmu najwyżej stawia życie i zdrowie ludzkie, co jest przyczyną podkreślenia przez tę zasadę zakres hamowania, powstrzymywania i tłumienia postępowania o charakterze wywołującym cierpienie oraz wzbudzaniu w bojownikach postawy niesienia pomocy nawet swojemu wrogowi, gdy tego potrzebuje.

Zasada rozróżniania domaga się od wojujących stron potrzeby dokonywania rozróżniania między ludnością cywilną, a bojownikami oraz między obiektami cywilnymi, a wojskowymi, a także obierały jako kierunek podbicia wyłącznie obiekty wojskowe. Zasada konieczności wojskowej obejmuje czynności służące polowemu obezwładnieniu wroga, jednak muszą to być czynności dopuszczone prawem międzynarodowym i rzeczywiście konieczne, by uzyskać wyznaczony cel, co więcej pozostające w odpowiedniej do niego proporcji. Zasada proporcjonalności gwarantująca równowagę pomiędzy obowiązkiem brania pod uwagę potrzeb militarnych, a koniecznością brania pod uwagę mechanizmu humanitaryzmu w przypadku braku przejrzystych zasad w tym zakresie. Podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych obowiązują każdą stronę wojującą oraz nie bierze pod uwagę przyczyn podjęcia się walki ani jego celów. Stanowią również niejednokrotnie jedyne kryterium obejmujące kwestię legalności działań zbrojnych prowadzonych przez obie strony konfliktu⁶.

Zasadniczo, uczestnicy konfliktu wewnątrz kraju nie otrzymują statusu kombatanta czy jeńca wojennego. Są jednak pewne wyjątki, które wprowadzają cztery Konwencje genewskie oraz Protokół dodatkowy I. Tak więc w przypadku misji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO)/Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF) w Afganistanie, wojskowi pochodzenia polskiego nie będą prowadzić działań zbrojnych

---

⁵ Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/nepal-wzrasta-liczba-przypadk%C3%B3w-%C5%82amania-konwencji-genewskich/>, data dostępu: 20 stycznia 2005

⁶ M. Marcinko, *Podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, (...), s. 59-92

przeciwko kombatantom w rozumieniu czterech Konwencji genewskich i Protokołu dodatkowego I. W przypadku zaistnienia sytuacji, w której Talibowie zostają zagarnięci przez organizację ISAF, nie przysługuje im status jeńca wojennego, ponieważ uznani są jako osoby cywilne, które angażując się w uczestnictwo konfliktu zbrojnego utraciły ochronę przysługującą ludności cywilnej. Co z kolei wiąże się z możliwością kierowania przeciwko nim celów militarnych⁷

Jednym z najczęściej występujących problemów prawnych podejmowanych działań zbrojnych jest kwestia związana z traktowaniem zatrzymanych w toku niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych. Sytuacja ta związana jest przede wszystkim z realizacją operacji militarnych przez polskich żołnierzy w ramach Paktu Północnoatlantyckiego, którego nieodłącznym elementem jest Europejska Konwencja Praw Człowieka oraz USA. Co ważne, kraje europejskie różnią się znacznie podejściem do pewnych działań, niżeli USA. Różnice te występują głównie w kwestii:

- wydłużania kary pozbawienia wolności,
- prawo do rzetelnego procesu karnego,
- zakaz tortur⁸.

Zasady w stosunku do zatrzymanych gwarantują nam akta prawa międzynarodowego. Zaczynając od Uniwersalnej Deklaracji Praw Człowieka, która stanowi w art.9, iż „*nikogo nie wolno samowolnie aresztować, zatrzymać lub wygnać z kraju*”⁹. Podobnie zastosowanie wielu regulacji wprowadza Europejska Konwencja Praw Człowieka (EKPCz), w którym art. 3 stanowi, że „*nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu*”, natomiast art. 4 wprowadza „*zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej*”, a także art. „*prawo do rzetelnego procesu sądowego*”¹⁰. Jednak zasadniczą kwestią budzącą pewne wątpliwości jest to, czy wszystkie opisane powyżej prawa będą przestrzegane w takich państwach jak Afganistan, gdzie świat ma do czynienia często z najbardziej radykalnymi odłamami ideologii.

---

⁷ P. Łubiński, *Status kombatanta, ochrona i uprawnienia jeńców wojennych innych osób zatrzymanych*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014, s. 203

⁸ *Ibidem*, s. 204

⁹ Uniwersalna Deklaracja Praw Człowieka (przyjęta i proklamowana rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) w dniu 10 grudnia 1948 r.)

¹⁰ Europejska Konwencja praw człowieka po nowelizacji przez Protokół nr 11 i 14 z Protokołem nr 1 oraz Protokołami nr 4, 6, 7, 12, 13 i 16

Kwestia więzienia Abu Ghraib i Guantanamo

Abu Ghraib od zawsze cieszyło się złą sławą. Początkowo więzienie to służyło irackim władzom do przetrzymywania nawet 15 tys. osób, gdzie reżim Saddama Husajna nie tylko więził, ale także torturował i eliminował politycznych przeciwników. Tuż przed spodziewaną amerykańską inwazją na Irak w 2003 r. władze tego kraju ogłosiły amnestię dla osadzonych w więzieniach. Z Abu Ghraib, jak i pozostałych ośrodków w kraju, wypuszczono prawie wszystkich więźniów. Opuszczone mury zniszczono i splądrowano, natomiast wszystkie akta osadzonych natomiast spalono. Puste więzienie zajęli Amerykanie i z pomocą sojuszników, a potem także lokalnej władzy, szybko wypełnili osobami podejrzanymi o terroryzm, a także pospolitymi przestępcami. Do Abu Ghraib przywożono i, nierzadko miesiącami, przetrzymywano osoby bez wyroków. Mało tego, zatrzymanym najczęściej nie przedstawiano nawet powodu ich uwięzienia. W szczytowym momencie w Abu Ghraib Amerykanie przetrzymywali nawet siedem tys. Osób. W 2004 roku media opublikowały zdjęcia zrobione przez amerykańskich żołnierzy, które ukazywały torturowanych więźniów, często, w towarzystwie uśmiechających się kombatantów. Jak mówi Hassiba Hadj Sahraoui, wicedyrektor programu Amnesty International ds. Bliskiego Wschodu i w Afryki Północnej. *„Usunięcie Saddama Husajna w 2003 r. powinno być początkiem procesu fundamentalnych zmian w przestrzeganiu praw człowieka, jednak praktycznie od pierwszego dnia siły okupacyjne zaczęły stosować tortury oraz inne poważne naruszenia w stosunku do więźniów. Obrazowe przykłady takich działań to skandal Abu Ghraib z udziałem sił amerykańskich oraz pobicie ze skutkiem śmiertelnym przez żołnierzy brytyjskich Baha Mousa przebywającego w areszcie w Basrze”*¹¹.

Guantanamo już od dawien dawna nie powinno służyć jako więzienie dla przetrzymywania osadzonych. *„Guantanamo symbolizuje dziesięciolecie systematycznych zaniedbań w przestrzeganiu praw człowieka, jakich dopuściły się USA w ramach działań podjętych w odpowiedzi na ataki z 11 września 2001. Władze USA okazywały brak poszanowania dla praw człowieka już od pierwszego dnia istnienia więzienia. W jedenastym roku jego funkcjonowania sytuacja w tym zakresie się nie zmieniła”* – mówi Rob Freer,

---

¹¹ Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/irak-nadu%C5%BCycia-praw-cz%C5%82owieka-10-lat-od-inwazji/>

badacz zajmujący się w Amnesty International sprawami amerykańskimi¹². Były prezydent USA Barack Obama podejmował się wielu obietnic w kwestii zamknięcia więzienia Guantanamo, które do dziś jest krytykowane przez obrońców praw człowieka oraz państwa europejskie. Mimo to, jego administracja nie wywalczyła zapewnień prezydenta, przekonując, iż jest to nie możliwe ze względu na działania Kongresu, który blokuje postawienie więźniów przed sądami federalnymi i ich przyjazd do USA¹³.

Organ sądownictwa międzynarodowego właściwy do orzekania w sprawach dotyczących skarg za naruszenie praw zawartych w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz jej Protokołach dodatkowych czyli Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu opowiada się za tym, iż strona wojująca na terytorium zarówno swojego, jak i obcego państwa jest zobowiązana do przestrzegania praw człowieka, a także w czasie trwania okupacji. Zakazane jest również stosowanie przestrzegania zasad praw człowieka na terytorium własnego kraju, natomiast dopuszczania się ich łamania na terenie obcego państwa¹⁴. Przykładowo w Polsce prawa człowieka ściśle łączą się z podejmowanymi działaniami zbrojnymi. Wiążą one polskich żołnierzy w miejscu i w czasie wykonywanych działań np. miejscem takim jest oznaczony port załadunku Free on Board (FOB)¹⁵. W związku z tym, rząd polski ma obowiązek strzec praw człowieka w danym miejscu i nie przyzwalać na ich naruszenie. Co więcej następuje konieczność ze stron polskiej armii dopilnowania tego, aby nie doszło do naruszenia praw ze strony podmiotów, którym przekazuje się osoby zatrzymane¹⁶.

Ograniczona lojalność funkcjonariuszy policji i nadużywanie przemocy łączy się ściśle z funkcjonowaniem Afgańskiej Policji Państwowej (Afghan National Police – ANP). Jest to skutkiem przyjmowania rekrutów wyznających ideologię talibów. W działaniach afgańskiej policji dochodzi do wielu nadużyć wobec społeczeństwa. Jak stwierdza Jureńczyk: *„Są to działania pozaprawne, wykraczające poza określone w Prawie Policyjnym uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi pełniącemu służbę. Dopuszczają się oni*

¹² Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/guantanamo-dekada-%C5%82amania-praw-cz%C5%82owieka/>

¹³ TVN24, <https://tvn24.pl/swiat/ekspert-onz-w-guantanamo-wciaz-stosuje-sie-tortury-ra798384-2576407>, data dostępu 13 grudnia 2017

¹⁴ https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europejski_trybunal_praw_czlowieka/

¹⁵ Encyklopedia Zarządzania, <https://mfiles.pl/pl/index.php/FOB>

¹⁶ P. Łubiński, *Status kombatanta, ochrona i uprawnienia jeńców wojennych innych osób zatrzymanych*, (...), s. 205-206

*nadużyć w formie brutalnego traktowania, pobić, tortur, nieuzasadnionego strzelania do demonstrantów, a niejednokrotnie również kryminalnych działań w postaci wymuszeń, nielegalnych podatków, napadów, porwań, gwałtów itp*¹⁷.

W tym zakresie pojawia się więc problem związany z przekazaniem przez konkretną armię militarną podejrzanego w ręce służb afgańskich charakteryzujących się takim sposobem działania. W sytuacji dokonania takiej „transakcji” pojawia się problem z nieprzestrzeganiem praw człowieka w stosunku do zatrzymanego ze strony afgańskich sił. W związku z tym, jeżeli zostaje on poddany jakimkolwiek torturom, dochodzi do naruszenia zasad Europejskiej konwencji praw człowieka. Stanowi to więc podstawę, aby strony Konwencji nie przekazywały zatrzymanych w obawie przed narażeniem swoich sił na odpowiedzialność przed ETPCz¹⁸.

Dobrym rozwiązaniem w takiej sytuacji byłoby więc podpisanie Memorandum of Understanding (MoU), które oznacza *„dokument bardziej szczegółowy i formalny niż list intencyjny, ale również niegenerujący zobowiązań finansowych, organizacyjnych bądź materialnych. Obydwie strony porozumienia opisują rodzaj współpracy oraz decydują o kolejnych krokach w celu ich osiągnięcia”*. Porozumienie o współpracy podpisały m.in. Holandia, Kanada czy Wielka Brytania¹⁹.

Ochrona ludności cywilnej. Ochrona uchodźców

Podczas prowadzenia działań zbrojnych obie strony wojujące zobligowane są postępować zgodnie z podstawowymi zasadami prawa humanitarnego tj. zasady humanitaryzmu, proporcjonalności oraz rozróżniania. Zabronione jest kierowanie działań militarnych przeciwko ludności cywilnej oraz następuje powinność rozróżniania osób cywilnych od wrogiej armii. Co więcej, każdą ze stron zobowiązuje poszanowanie obiektów cywilnych, wobec których zastosowanie ma zasada rozróżniania w zakresie obiektów cywilnych, a wojskowych. We współczesnych konfliktach zbrojnych mamy do czynienia z polityką ludobójstwa, która charakteryzuje się masowymi atakami na ludność cywilną, a ich

---

¹⁷ Ł. Jureńczyk, *AFGAŃSKA POLICJA PAŃSTWOWA JAKO ORGAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA. UWARUNKOWANIA I DETERMINANTY JEJ FUNKCJONOWANIA*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2017, vol. 11, nr 1, s. 53-54

¹⁸ P. Lubiński, *Status kombatanta, ochrona i uprawnienia jeńców wojennych innych osób zatrzymanych*, (...), s. 206-207

¹⁹ <https://www.cwm.pw.edu.pl/Wspolpraca-miedzynarodowa/Umowy-miedzynarodowe>

działania opierają się na zabójstwach, torturowaniu, gwałtach oraz przymusowych wysiedleniach. Nie ma kontynentu, który nie doświadczyłby ludobójstwa. Do najbardziej szokującego aktu ludobójstwa po II wojnie światowej doszło podczas konfliktu zbrojnego w Rwandzie. Według szacunków pomiędzy kwietniem a lipcem 1994 r. poniosło tam śmierć 800 tys. osób²⁰.

Dokładne zasady porządkujące zasady ochrony osób cywilnych przed skutkami działań militarnych mieszczą się w Protokole dodatkowym I w art. 48, 49 i 51. Zgodnie z obowiązującymi przepisami zakazane jest stosowanie przemocy i groźby w stosunku do osób cywilnych, a także akcji zbrojnych bez rozróżnienia, tj. gdy:

- nie są one adresowane wobec konkretnego celu wojskowego,
- mogą zagrażać celom wojskowym, jak również ludności i obiektom cywilnym,
- nie mogą być ograniczone do wskazanego celu wojskowego²¹.

Wymagane jest postępowanie zgodnie z środkami ostrożności zarówno w czasie inwazji, jak i zapobieganiu nie intencyjnym efektem akcji zbrojnej. Dowodzący powinni przestrzegać wszelkich środków zapobiegających, aby cel ataku nie stanowił charakteru cywilnego, tak więc lokalizacja ich siedziby powinna znajdować się w oddali od stref gęsto zaludnionych.

Podczas okupacji prawo humanitarne zapewnia ludności cywilnej pełen katalog przywilejów, obligując równocześnie stosunek wojskowej administracji okupacyjnej do przestrzegania tych praw. Ludności cywilnej przysługują gwarancje w obszarze ochrony życia i zdrowia, a także godności osobistej. Przepisy art. 75 PD I stanowią, iż niedopuszczalne jest kierowanie działań zbrojnych przeciwko życiu, zdrowiu, a także równowadze fizycznej oraz psychicznej²². Mimo szeregu nakładanych regulacji, wciąż mamy do czynienia z nieprzestrzeganiem tych zasad. Według Amnesty International z dokumentów zebranych podczas 10-dniowej misji w regionie Afryki Zachodniej zebrano dowody na to, że co najmniej pięciu cywilów, w tym troje dzieci, zostało zabitych podczas ataku z powietrza

---

²⁰ J. Dobrowolska Polak „Ludzie w cieniu wojny. Ludność cywilna podczas współczesnych konfliktów zbrojnych”, PRACE INSTYTUTU ZACHODNIEGO, NR 87, Poznań 2011, s. 120

²¹ P. Lubiński, *Ochrona ludności cywilnej. Ochrona uchodźców*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014, s. 211-212

²² Ibidem, s. 212-214

przeprowadzonego w ramach wspólnej operacji wojsk francuskich i malijskich w celu powstrzymania ataków ze strony islamskich ugrupowań zbrojnych²³.

Szczególne ochrona przysługuje również kobietom i dzieciom. W czasie trwania konfliktów zbrojnych zakazane jest podejmowanie działań wykraczających poza granice ich poszanowania oraz ochrony, a przede wszystkim przed dokonaniem gwałtu, zmuszenia do obcowania płciowego w zamian za korzyści majątkowe oraz wszelkim rodzajom pogwałcenia obyczajowości. W stosunku do kobiet, które są zatrzymane, uwięzione lub internowane istnieją regulacje nakazujące trzymanie ich w miejscu oddzielającym od mężczyzn, a sprawowanie nadzoru również winno leżeć w kompetencjach tej samej płci²⁴.

Zakres zasad dotyczących postępowania z dziećmi obejmuje ochronę przed wszelkimi rodzajami ataków na dobroć i moralność. Zakazane jest także wykorzystywanie dzieci poniżej 15 roku życia do działań zbrojnych oraz zastosowanie wszelkich możliwych kroków ku niedopuszczeniu takiej sytuacji. Jeżeli jednak zaistnieją przypadki, w których dzieci uczestniczą w konfliktach zbrojnych, nadal przysługuje im szczególna ochrona. W stosunku do dzieci, które zostały zatrzymane, uwięzione lub internowane istnieją regulacje nakazujące trzymanie ich w miejscu oddzielającym od dorosłych, chyba że przebywają tam razem z rodziną. Kolejno, w przypadku braku pełnoletności istnieje zakaz wykonywania orzeczonego wyroku śmierci²⁵. Niestety, Encyklopedia Dzieciństwa przedstawia, iż „*Ponad 2 miliony dzieci każdego roku ginie z powodu konfliktów zbrojnych, a 6 milionów jest poważnie rannych. Każdego roku około 10 000 dzieci ginie lub jest okaleczanych przez miny. Szacuje się, że na świecie walczy od 250 000 do 300 000 dzieci – żołnierzy (40% z nich to dziewczęta), w tym 120 000 na kontynencie afrykańskim*”²⁶.

Podsumowanie:

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych oraz wynikające z niego

---

²³ <https://amnesty.org/pl/mali-cywile-zagro%C5%BCeni-atakami-z-ka%C5%BCdej-strony-konfliktu/>, data dostępu: 04 luty 2013r.

²⁴ P. Łubiński, *Ochrona ludności cywilnej. Ochrona uchodźców*, (...), Warszawa 2014, s. 215

²⁵ Ibidem, s. 216

²⁶ Encyklopedia Dzieciństwa, http://encyklopediadziecinstwa.pl/index.php/Dzieci_%C5%BCo%C5%82nierz, data dostępu: 20 grudnia 2015r.

podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego jako wszechstronne i bezstronne obligują do przestrzegania swych zasad każdą ze stron prowadzenia działań militarnych, niezależnie od jego przyczyn i celów. Ponadto służą odróżnieniu celów wojskowych od obiektów i dóbr cywilnych, a także zakazują stosowania metod i środków mogących wywołać rozległe, długotrwałe i poważne degradacje w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego, mogącego wywołać w konsekwencji zagrożenia masowej zakłady.

Największy problem współczesnych konfliktów zbrojnych stanowi brak współczucia, empatii oraz istnienie samonapędzającego się koła zemsty i odwetów w stosunku do zatrzymanych. Traktowanie zatrzymanych w Abu Ghraib oraz Guantanamo jest czarną plamą na sumieniu współczesnej amerykańskiej polityki, która po tych wydarzeniach powinna szczególnie podejść do kwestii przygotowania moralnego i psychicznego żołnierzy do służby. Takie działania pozwoliłyby na uniknięcie wielu skandalów i niepotrzebnego cierpienia wśród ludności zarówno cywilnej, jak i przeznaczonej do działań zbrojnych.

Kategorie związane z ochroną ludności cywilnej oraz uchodźców dokładnie opisują przebieg powinności ich traktowania oraz gwarantowania im szeregu praw. Najważniejszy priorytet stanowi zakaz stosowania działań mogących prowadzących do ich zastraszania lub terroryzowania. Wobec ludności cywilnej nie może być także stosowany również żaden przymus fizyczny lub moralny, a w szczególności ukierunkowany na uzyskanie określonych informacji.

Literatura:

Dobrowolska Polak J. „*Ludzie w cieniu wojny. Ludność cywilna podczas współczesnych konfliktów zbrojnych*”, PRACE INSTYTUTU ZACHODNIEGO, NR 87, Poznań 2011

Jareńczyk Ł., *Afgańska Policja Państwowa jako organ bezpieczeństwa państwa. Uwarunkowania i determinanty jej funkcjonowania*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2017, vol. 11, nr 1

Lachowski T., *Koncepcja odpowiedzialności za ochronę w działaniach prewencyjnych narodów zjednoczonych*, „Studia Prawno – Ekonomiczne”, 2011, T. 84

Łubiński P., *Status kombatanta, ochrona i uprawnienia jeńców wojennych innych osób zatrzymanych*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014

Łubiński P., *Ochrona ludności cywilnej. Ochrona uchodźców*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014

Marcinko M., *Główne założenia międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014

Marcinko M., *Podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, [w], *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ, Warszawa 2014

Europejska Konwencja Praw Człowieka po nowelizacji przez Protokół nr 11 i 14 z
Protokołem nr 1 oraz Protokołami nr 4, 6, 7, 12, 13 i 16, Rzym 1950

Uniwersalna Deklaracja Praw Człowieka, przyjęta i proklamowana rezolucją Zgromadzenia
Ogólnego ONZ 217 A (III), 10 grudnia 1948